

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ 17 6 2020

ΑΡΧΑΙΑ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A1.α.

- 1. Λάθος:** Αί μὲν τοίνυν ἄλλαι ἄρεταί... ἢ δὲ τοῦ φρονῆσαι παντὸς μᾶλλον θειοτέρου τινὸς τυγχάνει, ὡς ἔοικεν, οὔσα, ὃ τὴν μὲν δύναμιν οὐδέποτε ἀπόλλυσιν,
- 2. Λάθος:** ὑπὸ δὲ τῆς περιαγωγῆς χρησίμὸν τε καὶ ὠφέλιμον καὶ ἄχρηστον αὖ καὶ βλαβερόν γίγνεται.
- 3. Σωστό:** τίνα τρόπον... διαμηχανήσασθαι.

- β.**
1. τινὲς ἐπαγγελλόμενοι
 2. τό ὄργανον

B1. Στο απόσπασμα η παιδεία δεν αποτελεί ένα περιθωριακό ζητούμενο αλλά το κεντρικό θέμα. Ο πλατωνικός Σωκράτης την θεωρεί αναγκαία: αφυπνίζει την ψυχή για να απελευθερώσει στο ενθάδε ὅσα ἤδη γνωρίζει από την πρότερη ζωή της στον υπερουράνιο τόπο. Δεν είναι απλῶς μάθηση, ἀλλὰ μεταστροφή της ὅλης ὑπαρξῆς ἀπὸ το χωρὸ του γίνεσθαι (ἐκ τοῦ γιγνομένου) στην περιοχὴ του εἶναι (εἰς τὸ ὄν). Ο φιλόσοφος, χρησιμοποιώντας την ουσιαστικοποιημένη μετοχή του εἰμί, αποδίδει την υπαρκτική σημασία του ρήματος και τοποθετεῖται στην αναζήτησι του ἀληθινὰ υπαρκτοῦ που ἀποτελέσει ἐξ ἀρχῆς για τη φιλοσοφία μέγα ἐρώτημα, το λεγόμενο οντολογικὸ ἐρώτημα: [τὸ πάλαι τε καὶ νῦν καὶ ἀεὶ ζητούμενον καὶ ἀεὶ ἀπορούμενον, τί τὸ ὄν (Αριστοτέλης, Μετὰ τὰ φυσικά 1028b2-4)]. Ο Πλάτωνας υποστηρίζει ὅτι αὐτὸ που ὑπάρχει πραγματικὰ εἶναι μόνο οἱ Ἰδέες, ὄχι τα αἰσθητά.

Ἡ ψυχή με την παιδεία θα ἀντικρίσει την πιο φωτεινὴ περιοχὴ (τὸ φανότατον) τοῦ ὄντος και θα παραμείνει για ὅσο διάστημα ἀπαιτεῖται, ὥστε να ἀποκτήσει τη δύναμη να ἀντέχει τη θέαση αὐτοῦ του κατὰ φωτος χωρὸ.

Ο Πλάτων καταφεύγει στην προσφιλὴ του ἀντίθεση ἀνάμεσα στο φως και το σκοτάδι, η οποία λειτουργεῖ συμβολικὰ για την ἀντίθεση παιδείας - ἀπαιδευσίας (ἐλλειψη παιδείας) και τη μετάβαση ἀπὸ το σκοτάδι/ἀγνοια στο φως/γνώση. Στη συνέχεια, υπογραμμίζει την ταύτιση του ἀληθινὰ υπαρκτοῦ με την Ἰδέα του Ἀγαθοῦ. Ἡ Ἰδέα του Ἀγαθοῦ οντολογικὰ

κυριαρχεί στα αιώνια πρωτότυπα, στις αυθεντικές νοητές πραγματικότητες (ὄντως ὄντα) και γνωσιολογικά αντιστοιχεί στον αναβαθμό της νοήσεως, όπου η διαλεκτική επιτρέπει την κατανόηση του κόσμου στηριζόμενη στον καθαρό λόγο.

Ο φιλόσοφος καταλήγει σε συμπέρασμα (τοίνυν) ορίζοντας την παιδεία ως τέχνη της περιαγωγής της ψυχής που προάγει την ολιστική και βαθμιαία προσέγγιση του Αγαθού. Η λέξη **περιαγωγή** έχει φιλοσοφική βαρύτητα, διότι δείχνει πως η γνώση και η παιδεία, καθώς στρέφεται στον κόσμο, οφείλει να έχει πάντα **καθολικό χαρακτήρα** και να μην εξαντλείται σε προσέγγιση από μία επιμέρους οπτική γωνία. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η χρήση του δεοντολογικού ρηματικού επιθέτου **περιακτέον** που παραπέμπει στην αναγκαιότητα και τον εξαναγκασμό της παιδείας (ο εξαναγκασμός είχε υπονοηθεί στην αλληγορία κατά τη βίαη και επώδυνη έξοδο του απελευθερωμένου). Το ρηματικό επίθετο, όμως, δεν προτρέπει απλώς σε μια ευρύτερη θέαση αλλά **αποβλέπει σε μια μεταστροφή της ψυχής** από τον αισθητό προς το νοητό κόσμο, από το άλογο στο έλλογο, από τη φύση στις Ιδέες. Πρόκειται, όπως και στην περίπτωση της παιδείας, για μια στροφή όλης της ύπαρξης προς τον «ήλιο», προς το αγαθό –για μια επώδυνη πορεία. Λίγο παρακάτω (521d) ο Πλάτων θα ονομάσει την άνοδο της ψυχής προς το ὄντως ὄν, «μεταστροφή/επιστροφή της ψυχής από μια νυχτερινή μέρα στην αληθινή μέρα» –και αυτή είναι η «αληθινή φιλοσοφία» (από το φάκελο υλικού).

Οι **ορθώς πεπαιδευμένοι** αναλαμβάνουν να καθοδηγήσουν το στοιχείο που ενυπάρχει στον άνθρωπο προς την αληθινή περιοχή του ὄντος: μόνο όσοι έχουν υψωθεί στη θέαση του αγαθού μπορούν να αναλάβουν το έργο της αποκάθαρσης και της καθοδήγησης της ψυχής.

- B2.** Ο Σωκράτης καλεί τους συνομιλητές του (*ἡμᾶς*) να παραδεχθούν πως, αν είναι αληθινά (*εἰ ταῦτ' ἀληθῆ*) όλα όσα έχει αναφέρει προηγουμένως, τότε, πρέπει να δεχθούν ότι η παιδεία δεν είναι τέτοια όπως την ορίζουν όσοι την έχουν για επάγγελμα. Οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης ισχυρίζονται ότι τάχα έχουν την ικανότητα να εμφυτεύσουν τη γνώση στις ψυχές των μαθητών τους. Ο Πλάτωνας διά στόματος Σωκράτη **απορρίπτει** τη σοφιστική πρακτική: η παιδεία δεν είναι μια διαδικασία εισαγωγής της γνώσης στην ψυχή του μαθητή, **δεν είναι κάτι εξωτερικό και επιφανειακό (αποφατική προσέγγιση της παιδείας).**

Η **ειρωνεία** κορυφώνεται με τη χρήση της σύντομης **αναλογίας/παρομοίωσης** που ακολουθεί:

Οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης υποστηρίζουν ότι η ψυχή του ανθρώπου είναι άδεια, χωρίς γνώση και πως αυτοί έχουν την ικανότητα να βάζουν μέσα στην ψυχή τη γνώση, υπόσχεση που ισοδυναμεί με την υπόσχεση ότι **κάποιος μπορεί να δώσει σε τυφλούς οφθαλμούς τη δυνατότητα της αίσθησης της όρασης!** Τα μέρη της αναλογίας/παρομοίωσης είναι: ψυχή άδεια από γνώση - τυφλοί οφθαλμοί και επιστήμη - όψη. Ο Σωκράτης υπογραμμίζει το ανέφικτο των υποσχέσεων που δίνουν οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης και τους παρουσιάζει να αγνοούν την ίδια τη βάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Ο Πλάτων δεν πιστεύει ότι ο άνθρωπος αποκτά την ορθή και τεκμηριωμένη γνώση ως πληροφορία που λαμβάνει χώρα έξωθεν και εισάγεται στην ψυχή του, αλλά ότι την **ανακαλύπτει** και την **παράγει** μέσα του. Γι' αυτό και αυτήν την έντονα **βιοματική γνωστική διαδικασία** την ονομάζει συμβολικά *ανάμνησιν* (Φαίδων 76a) (από το φάκελο υλικού). Με την εμφατική, τετραπλή επανάληψη της πρόθεσης *έν* (*ένούσης, έν ψυχῆ, έντιθένας, έντιθέντες*), αισθητοποιείται ο εσωτερικός και βιοματικός χαρακτήρας της γνώσης. Γνωρίζω σημαίνει ξαναθυμάμαι. Άλήθεια είναι η άρση της λήθης (βλ. και εισαγωγή για τη μαιευτική μέθοδο). «Αυτό που ονομάζουμε μάθηση είναι η ξαναπόκτηση μιας γνώσης που την είχαμε» (Πλάτων, Φαίδων)· «η έρευνα και η μάθηση στο σύνολό τους ανάμνηση είναι» (Πλάτων, Μένων).

Σε αντίθεση με τους σοφιστές και τη σχολή του Ισοκράτη, που υπόσχονται να μεταδώσουν στο μαθητή γνώσεις άμεσα εξαργυρώσιμες, η πλατωνική παιδεία δεν σχετίζεται με την παροχή έτοιμης γνώσης αλλά ενεργοποιεί τις ίδιες τις γνωστικές δυνάμεις του ανθρώπου. Μόνο έτσι η γνώση που κατακτά ο άνθρωπος αντιστέκεται στη λήθη.

- B3.**
- 1 - α
 - 2 - γ
 - 3 - β
 - 4 - β
 - 5 - γ

B4.a. φανόν	-	φάσμα
άνασχέσθαι	-	ανακωχή
περιακτέον	-	άξονας
τετραμμένω	-	ανατροπή
έντιθέντες	-	παρακαταθήκη
άπόλλυσι	-	απώλεια

B4.β. Μετά την εκλογή του, δεν πραγματοποίησε τίποτε από όσα επαγγελλόταν κατά την προεκλογική περίοδο, εξοργίζοντας τους ψηφοφόρους του.

Η ιατρική επιστήμη έχει αποδυθεί σε έναν αγώνα για την αντιμετώπιση της πανδημίας με φάρμακα και εμβόλιο.

B5. Στο παράλληλο, ο Ε. Παπανούτσος, μεταφέροντας τις απόψεις του Α. Δελμούζου, επισημαίνει τον αποφασιστικό ρόλο της παιδείας στη διαμόρφωση μιας ψυχής καλύτερης, δηλαδή πιο καλλιεργημένης, πιο ηθικής και πιο ελεύθερης. Και στην Πολιτεία γενικότερα και στο μύθο του σπηλαίου ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών (424a): τροφή γάρ και παιδευσις χρηστή σφωζομένη φύσεις άγαθάς έμποιεῖ, καὶ αὗ φύσεις χρησταὶ τοιαύτης παιδείας αντίλαμβανόμεναι ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται [: γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρείται, γεννά καλές φύσεις, και πάλι οι χρηστές αυτές φύσεις, όταν λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ακόμη καλύτερες από τις προηγούμενες – μετάφραση Ι. Γρυπάρης].

Στο παράλληλο, δίνεται έμφαση στην αδιάλειπτη προσπάθεια του κάθε ανθρώπου, προκειμένου να λυτρωθεί από το βάρος της ύλης και να υψωθεί σκαλί σκαλί προς τον ελεύθερο άνθρωπο.

Και στον Πλάτωνα η ψυχή του ανθρώπου, που προϋπήρξε στον κόσμο των νοητών και είδε τις άφθαρτες και αναλλοίωτες μορφές των όντως υπαρκτών, πρέπει σταδιακά να λυτρωθεί από το πρόσκαιρο γίγνεσθαι. Η παιδεία και το επιστέγασμά της, η διαλεκτική μέθοδος, έχουν αποκλειστικό χρέος να οδηγήσουν την ψυχή από τα πάθη στην αρετή.

Σύμφωνα με το παράλληλο, στο ιδανικό εγώ μπορεί να πλησιάσει άλλος λιγότερο και άλλος περισσότερο ανάλογα με τη δύναμή του.

Ο Πλάτων υποστηρίζει ότι η παιδεία αναπροσανατολίζει και καθοδηγεί τις γνωστικές δυνατότητες κάθε ανθρώπου και αποδεσμεύει τις ήδη υπάρχουσες (σε λανθάνουσα μορφή) δυνάμεις της ψυχής του.

ΑΡΧΑΙΑ ΑΔΙΔΑΚΤΟ

- Γ1.** Εάν λοιπόν κάποιος με ρωτούσε επιπλέον (μου ζητούσε τη συμβουλή). Αλήθεια και, αν κάποιος αδικεί την πόλη (μας), λες (ισχυρίζεσαι) ότι τάχα πρέπει και προς αυτόν να τηρούμε την ειρήνη; Δεν είναι δυνατόν να (το) ισχυριστώ (πω) (δεν μπορώ να πω όχι). Αλλά περισσότερο λέω (ισχυρίζομαι) ότι πράγματι πολύ πιο γρήγορα είναι δυνατόν να τιμωρούμε για εκδίκηση αυτούς, εαν κανέναν δεν αδικούμε πρώτοι· γιατί δεν θα έχουν (δεν είναι δυνατόν να έχουν) κανέναν ως σύμμαχο.
- Γ2.** Ο Ξενοφώντας στο απόσπασμα του έργου του Πόροι ή Περί Προσόδων υποστηρίζει τη θέση του για τις ολέθριες οικονομικές συνέπειες του πολέμου με τα εξής επιχειρήματα:
- α)** ανατρέχοντας στο παρελθόν, υπογραμμίζει τη διαπίστωση ότι τα άφθονα χρήματα που είχαν εισρεύσει στην πόλη στην περίοδο της ειρήνης κατασπαλήθηκαν και εξαφανίστηκαν στη διάρκεια του πολέμου (*ἐν πολέμῳ δὲ πάντα ταῦτα καταδαπανηθέντα*). **β)** Προφανώς η παραπάνω διαπίστωση επιβεβαιώνεται και στη συγχρονία, εφόσον ο πόλεμος επιβάλλει τη διάθεση μεγάλου μέρους των προσόδων για την κάλυψη πολεμικών αναγκών (*διὰ μὲν τὸν πόλεμον καὶ τῶν προσόδων πολλὰς ἐκλιπούσας καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας*).
- Αντιθέτως, **α)** σε περίοδο ειρήνης και κατά το παρελθόν τονώθηκε η οικονομία και **β)** και όταν έγινε ειρήνη στη θάλασσα (ἐπεὶ δὲ εἰρήνη κατὰ θάλατταν γεγένηται), πάλι αυξήθηκαν τα έσοδα (*ἠϋξημένας τε τὰς προσόδους, καὶ ταύταις ἔξδὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅ τι βούλονται*) τα οποία οι πολίτες μπορούν να αξιοποιούν με όποιο τρόπο αυτοί θεωρούν προσφορότερο.
- Συμπερασματικά, κανείς δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι ο πόλεμος από οικονομική άποψη είναι περισσότερο επωφελής για την πόλη από ό, τι η ειρήνη.

Γ3.α.	έκλιπούσας	→	ἐξέλειπες
	εἰσελθούσας	→	εἰσῆεις -εἰσῆισθα (ἐσῆρχου μτγν.)
	καταδαπανηθείσας	→	κατεδαπανῶ

β.	μάλα	-	μᾶλλον	-	μάλιστα
	ταχέως	-	θᾶπτον (τάχιον)	-	τάχιστα
	ταχύ				
	τάχα				

γ.	τις	(δοτική πληθυντικού)	→	τισί(ν)
	προσόδους	(ονομαστική πληθυντικού)	→	(αἱ) πρόσοδοι
	πολίταις	(κλητική ενικού)	→	(ὦ) πολῖτα

Γ4.α. ἡ εἰρήνην: β' ὀρος σύγκρισης που εκφέρεται ἢ και ομοίωπτοτα προς τον α' ὀρο «πόλεμον» μέσω του επιθέτου συγκριτικού βαθμοῦ «κερδαλεώτερον», ἀρα παίζει τον ἴδιο ρόλο με τον α' ὀρο, εἶναι δηλαδή **υποκείμενο του απαρεμφάτου εἶναι (σχέση ετεροπροσωπίας).**

ταῦτα: Υποκείμενο του παθητικού ρήματος «ἂν κριθείη». **Αιτική σύνταξη.**

τῶν προσόδων: ονοματικός ετερόπτοτος προσδιορισμός που λειτουργεῖ ως γενική διαιρετική στο επίθετο «πολλάς».

ἄγειν: ἀναρθρο ονοματικό τελικό απαρέμφατο που παίζει ρόλο υποκειμένου στο ἀπρόσωπο ρήμα «χρή». Εννοούμενο υποκείμενο του απαρεμφάτου «ἡμᾶς» σε αιτιατική λόγω υποχρεωτικής ετεροπροσωπίας λόγω ἀπρόσωπης σύνταξης.

Γ4.β. ἀνενεχθέντα: κατηγορηματική συμπληρωματική μετοχή που αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος «εὔρησει» «χρήματα» και συμπληρώνει τον γνωστικό ρηματικό τύπο «εὔρησει».

Γ4γ. «πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη»:

Είναι: δευτερεύουσα ονοματική ουσιαστική συμπληρωματική **πλάγια ερωτηματική**

Είναι: κρίσεως

Εισάγεται: με το ερωτηματικό επίρρημα «**πῶς**», ἄρα είναι **μερικής αγνοίας**

Εκφέρεται: με **δυνητική ευκτική «ἂν κριθείη»**, που δηλώνει το **δυνατό -πιθανό να γίνει** στο παρόν - μέλλον

Παίζει ρόλο: **αντικειμένου** στο γνωστικό ρήμα αρκτικού χρόνου «**οὐκ οἶδα**».

«ὡς χρή... ἄγειν»

Είναι: δευτερεύουσα ονοματική ουσιαστική συμπληρωματική **ειδική πρόταση**

Είναι: κρίσεως

Εισάγεται: με τον ειδικό σύνδεσμο «**ὡς**» που δηλώνει **υποκειμενική κρίση**

Εκφέρεται: με **απλή οριστική «χρή»** που δηλώνει το **πραγματικό, βέβαιο γεγονός στο παρόν**

Παίζει ρόλο: **αντικειμένου** στο λεκτικό ρήμα αρκτικού χρόνου «**λέγεις**».

ΤΟΜΕΑΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

Μ. ΝΙΚΑ

Ο. ΜΠΟΥΝΤΑΛΑ

Κ. ΙΑΤΡΟΥ

Β. ΛΑΦΙΑΤΗΣ

Κ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Γ. ΓΙΑΝΝΑΚΑ

Χ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ

Ν. ΚΟΛΙΑΣ